ANY III — BARCELONA, FEBRER 1914 — N.º 26

Magatzem de coses i cosetes — per passar-hi estones i estonetes

POMPEU FABRA

Jo tinc una pipa de cirer meravellosament cisellada per un pastor rossellonès. Es la testa de Voltaire. El rietus del gran sarcasta em recorda l'arruga facial d'en Pompeu Fabra quan fuma una cigarreta d'Egipte. La silueta íntima d'aquest català martkwainesc no és gens complicada: lo difícil, per a mi, serà traslladar al paper l'estil gramatical del seu caràcter. El *Somni*, d'en Bernat Metge, un sonet d'en Carducci, un corol·lari de Williams James i un anunciat de Newton : veus-aquí l'estil. La ratlla lluminosa d'una òrbita astral, la petria persistencia de l'estalactita, l'imatge guiadora d'una palmera del desert: veus-aquí el caràcter. Sorprèn en ell (home d'estudi) la jovialitat, l'amenitat del seu tracte. Tot flaçtomant l'impulsivitat i mesurant el gest, de sobte s'expansiona, esclata en rialla oberta, i declama amb vehemencia : llavors, com si s'avergonyís de la franca cordialitat romàntica (que no fa savi), se reconcentra, endureix l'esguard i fuma.

Ha metoditzat els episodis de la seva vida dintre una classificació didàctica, com una seria de metaloides. Té cinquanta-cinc motius de *causerie*, invariables, estereotipats, que van des de les passejades amb el genial exègeta Font i Presas i l'estrena dels *Espectres* (passant per les professons de Begoña presidides per dotze bisbes, set cardenals i el Nunci, i encara per les ingenuitats de l'*Estepario*) fins a l'implantáció de les *Normes* de l'Institut. Cada dèu anys en Fabra renova el seu repertori episòdic.

En canvi és infinit el seu cabdal filològic. Quan s'hagi prescrutat en els misteris més pregons de la Llengua i s'hagi inventariat completament el lèxic, en Fabra trobarà encara materials per a un vocabulari inèdit. Es un disc sonor i inacabable que constantment tramet o s'assimila les formes i l'esperit de les infinides *nuances* del llenguatge.

S'està a Badalona. Pel peix fresc? Per la salabror sanitosa de la mar? Pel lloguer de casa?... No. Per apostolitzar la Llengua: així vulgaritza la forma genuïna del *bitllet d'anar i tornar* contra l'horrible *ida i vuelta*, i introdueix entre'ls sardinalers badalonins l'ús triomfal de la *i* llatina.

El seu esperit didàctic sempre està desvetllat : és catedràtic per presencia i per potencia. Ell va a sentir la Nitta-Jo per veure si li experimenta una falla de dicció parisenca per a després poder-nos dir, victoriós : «—Aquesta noia no és francesa : és catalana, dels voltants d'Olot, o d'Olot mateix.» Pel matiç fonètic en Fabra endevina el poble, l'edat i la professió d'una persona. Es un subtil detectivisme filològic, aquest (que diría el malaguanyat Sr. Arteaga). La Raquel Meller, per a en Fabra, és un exemple de gimnàstica de la llengua, viu i esclatant : remarca el sò de les *ee* a la faisó fonètica de les gents de la frontera catalano-aragonesa. Aquestes cançonetistes rodoladices, ocells de pas per tots els *music-halls* del món, que apleguen d'aquí i d'allà els més subtils matiços del llenguatge, sobreposats en elles per aluvió o per justaposició, són inapreciables per a l'estudi d'un filòleg.

En Fabra va estar a punt d'ésser regidor de Barcelona. Anava a l'Ajuntament empès per la seva deria didàctica : al Consistori s'hi senten totes les varietats dialectals hispàniques : gallec, andalús, valencià, castellà, aragonès, i fins català. Es un admirable camp d'estudi, el barcelonisme municipal, des del punt de vista filològic.

Té programa : així com hi ha qui vol municipalitzar la llum, l'aigua, els tramvíes... en Fabra voldría per a la ciutat de Barcelona el monopoli de la Llengua : contra la supressió dels consums, ell preconitza la supressió de les *hh*.

Això no l'arbora pas en dictador científic, no : en Fabra no oblida mai que les llengües són obres d'art i no construccions de filosofía abstracta; sab que són més producte de la sensibilitat que de l'intel·ligencia. Ell ha sigut profeta a la seva terra. An el nostre idioma ell hi ha abocat el preciós patrimoni dels seus coneixements i del seu bon gust, amb escàndol de certes inconcients patums vuitcentistes que'l tenen, injustament, per un veritable Calígula gramatical. S'ha arribat a dir i tot que la reforma ortogràfica darrerament promulgada era obra diabòlica, maçònica, cismàtica, herètica, iconoclasta... filla d'un esperit fet a tota mena de bruixeríes i alquimies filològiques. Absurd, absurd! En Fabra sab que l'ortografía fònica (que mai ho podrà ésser rigorosament) equival, en l'intenció i en la mentida, a l'errada futurista o cubista de la pintura. Jo, encomanat, ara, del catedratisme d'en Fabra, manllevo a Peladan una noble divisa que'l mestre no'm recusarà: *Il faut demander à l'esthétique une réaction contre le scientifisme exagéré.*

A la nostra dolça Catalunya, tota acció humana, tant si aleteja com si furga, pren tot seguit un aspecte violent, de narros i cadells : és la deixa de llargs segles d'escolasticisme i d'inanitat mental. La sobtada fretura de crear, entre nosaltres ha esdevingut un neguit de destruir les fantasmes de la nostra cultura incipient. I, quan algú es proposa substituir l'intuïció (l'única força creadora entre nosaltres) per la reflexió metòdica, s'aixequen contra l'il·lús fins les pedres del carrer. Aquí sols tolerem l'audacia de l'ignorancia, el gallejar de la vanitat, la buidor oripellada però remorosa, l'extravagancia i la ximplería per *épater le bourgeois*. Per això, en Fabra, dintre la pobresa anàrquica de la lingüística catalana, ha aixecat una creuada de passionetes que's dediquen a arnar els llibres del nostre gramàtic sense rectificar-hi ni un borrall. I en Fabra, ciutadà ben educat (*rara avis*, aquí), que coneix la nostra feblesa, crida amb indulgencia els malcontents a conciliació universitaria, requerint-los l'assistencia a l'aula trisetmanal de gramàtica catalana, o redueix la seva defensa a la rialla volteriana semblant a la que va cisellar meravellosament en la meva pipa de cirer un ignorat pastor rossellonès...

RIBERA I ROVIRA

OR FI

. . . .

La pena és que he passat tres quarts de vida
delirós de la mèl del bell parlar;
i, tenint-la tant dolça dins de casa,
no la he sabut fins quasi vell xuclar.

. . . .

EL CAMPANAR DE LLEIDA

Adalt de la muntanya que domina
l'hermosura dels termes lleidatans,
s'aixeca un campanar fet per titans
o per homes de raça gegantina.

Quan guaita cap avall, l'aigua veïna
del riu li dóna espill i l'horta encants;
i, guaitant cap amunt, toca amb les mans
i conversa amb la lluna i la boirina.

Pugem-hi, doncs!... L'escala cargolada
que als ulls dóna mareig i al cor neguit,
sembla que estigui des del cel penjada.

I, amunt, amunt; ja ets dalt! Ara, esperit,
si et sents d'àliga el cor, pren revolada,
que ja ets a mig camí de l'Infinit.

LES BIRBADORES

Les he vistes passar com voleiada
de cantaires ocells al naixe el día,
i del tendre llampec de sa alegría
ne tinc l'ànima alegra i encisada.

Al cap i al pit roselles, la faldada
entre herbatges i flors els sobreixía,
i en cares i ulls i en tot lo seu lluía
del jovent la ditxosa flamarada.

Passaren tot cantant : la tarda queia,
i, esfumant-se allà lluny, encar les veia
alegres, jovenils, encisadores,

com si, amb llum de cap-vespre cisellades
sobre marbre boirós, les birbadores
fossin el fris d'algún palau de fades.

MAGÍ MORERA GALICIA

ECOS

CONSELLS TIPOGRÀFICS

(Continuació)

Col·locació de gravats. — Serà l'usual, quan sigui en làmina independent, si l'imatge o dibuix, per la seva regularitat de mides, està d'acord amb el tamany del paper. Però l'art modern ha sabut influir en els tamanys, donant graciositat, delicadesa i novitat, encara que's tracti de gravats amples i de poca alçaria que hagin d'imprimir-se en fulls de grandaria oposada; lo mateix que si es tractés d'un gravat quadrat per a una pàgina oblonga, etc.

La norma de l'art, en aquests casos, consisteix en buscar la solució del problema per camins diferents dels acostumats. Quan els dos elements (gravat i paper) tenen concordança de mides, el sentit comú ens indueix a centrar el gravat, deixant més blanc al peu pel sosteniment del bon efecte visual. Si és al revés, que hi hagi desigualtat entre gravat i tamany de paper, aleshores el bon sentit aconsella, d'acord amb els nous preceptes artístics, fugir de la simetría per anar a buscar la forma eurítmica, donant molta importancia a l'espai, o sigui blanc del paper, perquè aquest ajudi a la bona col·locació del dibuix o de l'imatge, posant el gravat al cap, al peu o bé al costat, segons els casos.

Un dibuix que sigui quadrat, sobre un espai llargarut, pot constituir una plana de un gust i perfecció insuperables, si es té en compte que la col·locació obeeixi a l'equilibri de la massa, agombolant el blanc del paper al peu, o a un costat, convertint la massa del blanc que compensi la del gravat i així el pès aparent queda ben equilibrat.

Totes les disposicions deuen obeir a un *marge inicial.*

Posi's el gravat simètricament, ja sigui a la part superior o al peu de la plana; ja sigui col·locat a l'esquerra o a la dreta, és precís tenir en compte que existeix un marge que serveix de basa per a la disposició del gravat.

(Continuarà.)

VIROSTA

JOSEP M.ª DE SAGARRA

Té la cara petonera,
fa posat de bon minyó,
llença franca riallera
i està gras com un rectó.
Es poeta de volada,
sent la Patria, Amor i Fe:
si no li fan cap *rifada*
serà Mestre en Gai Saber.

K.

—

En Jaumet, qui estava estudiant les lliçons, es queda de prompte pensatiu.

Son pare ho repara, i, estranyant-se del fill, li pregunta:

—Què et passa, noi?

—Estava pensant què deuen fer els peixos petits per no ofegar-se abans d'haver après de nadar.

—

L'amor o afecte, nineta,
és malaltía molt greu,
que s'empitjora o que's cura
segons els aires i el temps.

—

EL NOSTRE PERE COLOMÉ

Lo Pere és un bon subjecte
que ha tot-hom guarda respecte.

No maleeix ni murmura
de cap humana criatura.

Es tot ell manso de cor;
de dulçura en té un tresor.

Obra amb justicia i raó,
com ho fa tot home bo.

Pensa ben bé lo que diu,
i així mai se contradiu.

Procedeix amb llealtat
parlant sempre la vritat.

Socorra al menesterós
i viu feliç i ditxós.

Es noble, ric i lletrat,
i no gasta vanitat.

VICENÇ KUSKUNILLES

BISUTERIA

PARNASIANA

Les Muses del Parnàs, deien un dia:
— Que'n té molts de poetes, Barcelona? —
I el forner que'ls du el pa, amb intenció bona,
els digué: — Més que un foc no'n cremaría.

— Del rimaire més dolç portau-ne mostres, —
les Muses varen dir-li amb gran gatzara; —
que siguen de les que's publiquen ara
per a llegir-les boi menjant les postres.

— Faré, doncs, que us en dugui ma cosina,
que té de venì aquí, dintre pocs dies,
un tomo, vui dî un feix de poesíes
escrites per lo mestre *Guillotina*.

— Entesos. Vinga el feix que dieu, per mostra;
si ens fan el pes, per premi an el Poeta,
darem-li una medalla amb cadeneta,
perquè en servi un record de casa nostra.

JULI EPAMINONDES

NOSTALGIA

Amb la claror d'una llum esmortuïda
vetlla mon cor abatut,
ple d'angoixa i d'inquietut,
lloant a ma dolça vida.

Mai podrà mon pensament
oblidar tanta anyorança;
per mi tota l'esperança
és sofrir eternament.

Pobre lliri immaculat,
àngel de blanques ales,
que amb perfums i tendres gales
vers al cel se n'allunyat.

Vosaltres, oh flors divines!,
que canteu agermanades,
féu un chor totes plegades
per una flor sense espines.

Jo vui honrar sa memoria
teixint, amb la mà i el cor,
una gran corona d'or
per auriolar-la a la Gloria.

SEBASTIÁ FOLCH I PAGÉS

A LA NONA

No veus les portes tancades?
No veus córre els vigilants?
No sents els cants dels serenos?
No sents picaments de mans?
¿No veus com corren els cotxes
que vénen ja del Liceu?
¿No sents com toquen les dotze
del campanar de la Sèu?
¿No veus al peu d'una entrada
un trinxeraire adormit?
Doncs, això ens vol dir, pubilla,
que ja és hora d'anâ al llit.

PIF

Paper de la casa Capdevila Raurich — *Compost i tirat pels aprenents de L'AVENÇ*